DE CONSTITUTIONEEL.

NIEUWE 'SGRAVENHAAGSCHE COURANT.

N°. 68. **Dingsdag 18 December.** **1855.**

Uitgever : **C. H. SUSAN, Jr.**, te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten : **M. Schooneveld & Zoon**, te Amsterdam.
Brieven **franco** aan het Bureau : Jan-Hendrikstraat, N°. 259, te 's Gravenhage.

Deze Courant verschijnt alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.
Abonnementsprijs voor 3/m. **ƒ 4.50**; franco per post **ƒ 5.50**.
Advertentiën van 1—6 regels **ƒ 1**. Voor elken regel meer **15 cents**; behalve **35 cents** zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijk en overlijden worden geplaatst tegen betaling van **ƒ 1**, het zegelgeld daaronder begrepen.

Enquête.

—

De overweging van het bekende voorstel van den heer VAN HOËVELL tot het instellen van eene enquête, in de afdeelingen van de Tweede Kamer, heeft tot de uitkomst geleverd, welke te verwachten was: afkeuring door eene groote meerderheid.

Zoo als te verwachten was, zeggen wij; want, voor ieder, die onbevangen den loop van zaken gevolgd heeft, zag daarin niet dan eene oprakeling onder eenen anderen vorm van datgene, wat door de Kamer reeds beslist was. Zij had zich toch in het wezen der zaak „voldaan verklaard" met de gegevene inlichtingen. Waartoe dan een nieuw voorstel? Die vraag is zoo eenvoudig, dat het antwoord voor de hand lag. Het is dan ook gegeven in het Voorloopig Verslag, dat wij in zijn geheel mededeelen. Nam de Kamer het aan, waarvan wel geen sprake is, zij zou niet alleen ongelijk zijn met zich zelve, maar zij zou, met andere woorden, verklaren, wat de oppositie zelve van zich heeft moeten afwerpen, dat twee Ministers niet regtschapen gehandeld hadden. Hoe men het inkleede, daar zou het op neêrkomen. En hoe dat te rijmen met de verklaring, dat aan de regtschapenheid ook niet de geringste twijfel kan bestaan. Voor het minst zou men gevaar loopen, dat die opgeworpen en buiten de Kamer zou geëxploiteerd worden. En mag men aan die kans de eer, den goeden naam van eerlijke staatslieden blootstellen? Daarin ligt een eerste grond van afkeuring van een voorstel, dat de meerderheid betwijfelde, of, na al het gebeurde, „wel geheel en al met de regelen der parlementaire welvoegelijkheid strookte."

Dat de minderheid heeft kunnen stellen, „dat de bewoordingen der motie van orde op niets anders doelden dan op het sluiten der beraadslagingen op het oogenblik" moet bevreemden, als men eenvoudig het *Bijblad* opslaat, en naleest wat er gebeurd is; reeds hebben we het onzen lezers herinnerd, en zoo lang wit geen zwart is, en men ronde Hollandsche woorden nog verstaan kan, zal het uitgemaakt zijn, dat de minderheid zich hier vergist of aan eene ongelukkige partijzucht overgeeft. Had de Kamer wezenlijk beslist, zoo als zij zich zelve of anderen wil diets maken, we zouden het gaaf weg erkennen; want de goede trouw zou het geëischt hebben. Thans is het eene dwaling, eene miskenning van den loop van zaken, alleen geschikt om bij hen, die deze niet nagaan, verkeerde meeningen voedsel te doen vatten.

Had de voorsteller al op de zaak willen terugkomen, dan had hij niet langs zijdelingschen weg, tot een inderdaad exceptionneel middel de toevlugt moeten nemen: exceptionneel, want de meerderheid meent teregt, gelooven wij, dat de Grondwet van 1848 nooit gewild heeft punten, als in het voorstel vervat, aan een parlementair onderzoek te onderwerpen. Wij houden het er met haar voor, dat dit zou zijn een gevaarlijk spoor opgaan, de bevoegdheid van uitvoerende en wetgevende magt verwarren; hetgeen niet dan de noodlottigste gevolgen zou kunnen naar zich slepen. Had de voorsteller vrijheid gevonden op de zaak terug te komen, na de motie van den heer ELOUT, het zou alleen hebben kunnen zijn door het formuleren van een votum van wantrouwen tegen den betrokken Minister; de beginselen der wet, het hoofdbeginsel der ministeriële verantwoordelijkheid, zouden hier in aanmerking moeten komen. Wij gelooven niet dat zoodanig voorstel beter onthaal zou hebben gevonden; want ook dat zou met de motie in strijd zijn geweest; maar het zou ronder, opener zijn geweest. Dan had het niet den schijn van een inkruipsel van revolutionnair geweld in de vrije staats-orde, vreemd aan den vertegenwoordigenden regeringsvorm.

Enquête is een regt, maar gelijk bij alle regten, misbruik vernielt het, sleept andere regten in den val meê. Het is buitendien uit den aard der zaak een regt, waarvan niet dan zelden, vooral in eene Kamer van nog geen zeventig leden, kan gebruik gemaakt worden, of het verliest zijne kracht; zijne indrukwekkende beteekenis. Ieder onbevooroordeelde zal het erkennen. En het gaat niet op, zoo als de voorstanders des tegenwoordigen voorstels beweren, „dat het regt van enquête hier te lande door niets anders wordt beperkt dan door de *vormen*, die de wetgever gemeend heeft aan de uitvoering van dat regt te moeten verbinden." Er ligt eene beperking in het wezen van de zaak, in het wezen van de Staten-Generaal, zeker boven die vormen verheven. In de zaak zelve heeft de beraadslagingen der wet van 1850 slechts na te lezen, om de overtuiging te erlangen, dat men niet ligtvaardig mag overgaan tot eene enquête, waarbij, zoo als de Minister van Justitie zich kenschetsend uitdrukte, de staatsburger zelfs van het heiligste, de gedachte, in zekere mate afstand kan moeten doen, daar niet alleen getuigenis der waarheid, maar zelfs de mededeeling van zijne meening kan afgevergd worden. En in het wezen der Staten-Generaal: deze zijn in de hoofdzaak takken der Wetgevende Magt; ze te doen overtreden op administratieven bodem, is de Vertegenwoordiging van aard te doen veranderen. Nederland heeft eene geschrevene Grondwet. Men zie of door hare geheele economie zulk een gevaarlijke overgang gewettigd wordt.

Maar men wijst op Engeland, op het constitutionnele land bij uitnemendheid. Wij vreezen dat onderzoek niet en gelooven, dat dit juist geheel in het voordeel van de meerderheid pleit.

Men heeft toch bepaaldelijk gewezen op het parlementair onderzoek, waartoe in het begin dezes jaars in Engeland, nopens de oorlogs-administratie, werd besloten; en zegt deswege in het Verslag het volgende: „dat men dáár (in Engeland) dus de uitsluiting van enquêtes, waardoor op het terrein van het uitvoerend gezag zou moeten worden getreden, geenszins kent."

Als men ziet hoe het gebeurde nopens de motie van den heer ELOUT in de Tweede Kamer, na verloop van maar één dag, en ondanks de eigen woorden van een der ontwerpers van het voorstel van enquête, verkeerd, voorgedragen wordt, dan kan het niet bevreemden, dat doel en beteekenis van de vermelde parlementaire enquête in Engeland van vóór maanden geheel onjuist wordt voorgesteld.

Maar op den voorgrond zij herinnerd, dat de parlementaire enquête, nopens de oorlogs-administratie, waarvan hier sprake, door allen, in of buiten 's lands, die de zaak onpartijdig beoordeelden, „als *iets geheel nieuws* werd beschouwd; want men weet tot regtvaardiging en precedent daarvan niet anders te vinden, dan het onderzoek dat werd ingesteld, na de noodlottige onderneming tegen Walcheren". Vergeefs zal men in de parlementaire geschiedenis een ander voorbeeld zoeken. En nog waren de feiten niet gelijk. Nopens de Walchersche expeditie had het Huis nog maar te onderzoeken en te oordeelen over een „volbragt feit" en geenszins over nog in werking zijnde krijgsverrigtingen; het Huis riep bovendien alstoen voor zich den verantwoordelijken Minister, lord CHATHAM, en de generaals en vlootvoogden, die in beschuldiging konden worden gesteld, hadden de bevoegdheid zich te komen verdedigen; eindelijk verschenen de beschuldigden voor de balie van het *geheele Huis*, en niet voor een *gedelegeerd comité*.

Nu in het voorjaar was het geheel anders. Het Lagerhuis had voor zich een verantwoordelijk Ministerie, en het rigtte zich niet tot hetzelve. Het vestigde een exceptionele regtbank, belast om een onderzoek in te stellen tegen de leiding van eene groote krijgsonderneming, die nog op verre na niet geëindigd was, en over handelingen en bevelen van legerhoofden en vlootvoogden, die op honderde mijlen afstands waren. Van daar, dat velen, en daaronder mannen doorkneed in de Engelsche Staatsregeling en gebruiken, die enquête noemden „eene der grootste ligtvaardigheden, welke het Engelsch Parlement zou begaan; die, wierd zij tot de uiterste grenzen gevoerd (hetgeen niet gebeurde), een *noodlottigen slag moest toebrengen aan den geest der Constitutie en de grondslagen moest leggen van een comité van openbaar welzijn en van eene toekomstige revolutionnaire regtbank*."

Zoo sprak o. a. de begaafde schrijver over de Engelsche aangelegenheden in het *Journal des Débats*, JOHN LEMOINNE, die er bij voegde: „Het verwondert ons niet, dat er in Engeland zoo veel belang aan de oprigting van dat comité van enquête wordt gehecht, daar het vraagstukken opwerpt, waarin *het bestaan en het wezen zelf van den constitutionelen regeringsvorm in betrokken zijn*. Het is de verwarring van alle functiën, die afgescheiden moeten blijven, het is de opslorping van het uitvoerend door het wetgevend gezag, en de geschiedenis ligt open, ten bewijze, hoe al die exceptionele comité's tot het despotisme voeren.

Wat was ook het ware doel van die enquête? Men herinnert het zich toch voldoende. Het bewind van lord Aberdeen omverre te werpen, geen ander. „De enquête, zegt de reeds aangehaalde schrijver, was het wapen, waarmeê lord JOHN RUSSELL een bewind heeft omvergestooten, waarvan hij deel had uitgemaakt en het keerde juist tegen het nieuwe bewind, waarvan hij nog deel uitmaakt." Ook in Engeland was het een „oorlogsmiddel" der oppositie, of liever van verschillende oppositie-partijen, die zich gecoaliseerd hadden, om eene gisping tegen het Ministerie uit te spreken; maar het gebruik maken van dat middel trof het gezag in 't algemeen, beroofde allen waaruit men bewindvoerders pleeg te kiezen, van invloed en klem, overvleugelde bijkans geheel de regering. Welke regeringloosheid en onmagt toonden zich toch gedurende de langdurige ministeriële crisis die nu volgde. En op het eigen oogenblik dat het leger, hetwelk door koude, honger en vermoeijenissen was uitgeput, zijne vernietiging nabij was, hield het Parlement lange zittingen, om grieven van een staatsman tegen den ander aan te hooren. Men herinnert zich nog den treurigen indruk, dien deze oratorische steekspelen maakten, waarin de parlementaire strijders elkander met redekunstige vormen begroetten, terwijl zij geheel vergaten dat er één ander wezenlijk slagveld was. „Het was eene representative pantomime," zegt de heer LEMOINNE. En de *Times* schudde al die woordvoerders onzacht uit hunnen dommeligen toestand, met den noodkreet: „Wat figuur maken wij voor geheel Europa? Nu onze krijgsroem te loor is gegaan, wat zal men nu zeggen van onze hooggewaardeerde Constitutie, welke wij met geweld aan heel de wereld hebben willen opdringen, wanneer men ervaart dat zij slechts werkt ten behoeve van eene kleine bent van staatslieden, die er zich als van eene ladder tot eigen verheffing van bedienen? Indien het Engelsche volk niet weet waarhenen dat alles leidt, dan belasten wij ons met de taak om het uit zijne onnoozelheid te brengen: *het zijn de trappen waarlangs de constitutionele volken tot de dwingelandij afdalen*."

Die taal werd niet alleen door de dagbladen gevoerd, maar zij werd herhaald en wel te welsprekender naar mate zij gematigder was, door de mannen, die het innigste aan den parlementairen regeringsvorm gehecht zijn. De Nestor der tegenwoordige Engelsche staatslieden, de grijze lord LANDSDOWNE, sprak in het Hoogerhuis: „stellen we ons wèl voor den geest, dat de worsteling, waarin wij ons thans begeven, die is van den vertegenwoordigenden regeringsvorm tegen het despotisme, en indien wij ons buiten staat bevinden om tegen de veerkracht der dwingelandij die bijzondere kracht te stellen, die den vertegenwoordigenden regeringsvorm eigen is, of althans eigen moest zijn, dan zullen wij in de worsteling overwonnen worden. Indien wij door de vaderlandsliefde, de redenering, de vrije beschouwing niet die eenstemmigheid weten tot stand te brengen, welke het despotisme altijd, allerwegen en onder alle omstandigheden, weet *op te leggen*, dan zal het despotisme der vrijheid te sterk zijn, en de zedeles, die uit hetgeen rondom ons henen gebeurt, zal te trekken zijn, zal die wezen om de zwakheid en de gebreken aan te toonen van de regeringen, die op vrijheid en vertegenwoordiging zijn gegrondvest."

Men weet wat er verder gebeurde. Het Ministerie werd vervangen; het onderzoek, dat een middel tot aanval was geweest, werd ten slotte tot „eene schim, eene schaduw" teruggebragt, zoo als de Engelsche bladen

zelve erkenden; de meerderheid die er voor was geweest, begreep zelve, dat met zulk een exceptioneel comité de crisis, waarin men zich buitenaf bevond, niet kon worden te boven gekomen; maar van binnen was een storm opgestoken, die ook het nieuwe bewind dreigde om ver te stooten, en meer dan dat, als men zich de woorden herinnert die de gemaal der Koningin bij eene openbare gelegenheid sprak, en die toonden hoe doordrongen hij was van de woorden van lord LANDSDOWNE, hoe hij „den vertegenwoordigenden regeringsvorm zelven” hier op het spel achtte. Men weet wat onderlinge verwijten, persoonlijke twisten van partijleiders, gewezen Ministers, vloot- en legerhoofden volgden; hoe het comité werd doorgezet, 21,000 vragen van allerlei aard gedaan, een rapport uitgebragt, ja, maar ten slotte, toen de heer ROEBUCK eene motie daarop gronden wilde, die werd verworpen, verstikt in de crisis. Woelingen in Londen en elders grepen plaats, eigenlijk alle voortgevloeid uit de ondermijning van het regerings-gezag door aanwending van een nuttig regt louter als partij-middel en buiten de gewone parlementaire gebruiken. Nog is de indruk daarvan niet geheel geweken, maar onder den invloed van de maatregelen, die het bewind, buiten het comité van enquête nam, het zenden van versterkingen enz., het verzorgen des legers, en de wapenfeiten, die de zaken der bondgenooten herstelden; daardoor ging de storm leggen. „Laat het comité van onderzoek, sprak lord PALMERSTON zelf, ik zal dat comité zijn.” Om der opgezette algemeene denkwijs te voldoen, moest, strijdig met het gevoelen van drie Ministers, GLADSTONE, GRAHAM en SYDNEY HERBERT (die daarom juist hun ontslag namen) de enquête zoo als gezegd is wel worden voortgezet; doch de regering droeg toch zorg haar binnen zekere palen te houden; *zij* erlangde de benoeming van *de helft der leden zelve*; en dadelijke gevolgen had zij niet, kon zij niet hebben, zonder de geheele militaire organisatie, het regerings-werktuig, den vertegenwoordigenden regeringsvorm op losse schroeven, en het bondgenootschap met Frankrijk op het spel te zetten. De Ministers droegen verbeteringen voor, gedeeltelijk door de vorige Ministers voorbereid, of door hen ontworpen. En men erkende, bij de schudding die de maatschappij ondervond, dat de tegenstanders der enquête gelijk hadden gehad, en het nog meer zouden gehad hebben indien men dat onderzoek tot de uiterste grenzen hadde doorgezet.

„Verre van mij, sprak o. a. Sir JAMES GRAHAM, na zijne aftreding uit het bewind, de magt van dit Huis te betwisten! Ik ken niets zoo hoog noch zoo verre, dat het niet bereiken kan. Gansch mijn staatkundig leven is in zijnen werkkring verloopen; en de uiterste pogingen mijner jeugd, zoowel als die van mijnen rijperen leeftijd zijn toegewijd geweest aan de taak, om den democratischen invloed van het Lagerhuis te vermeerderen. *In zijnen wettigen kring bepaald*, juicht niemand meer dan ik zijne magt toe. Het controleert de benoeming der Ministers, het staat als tak der Wetgevende Magt gelijk met het Hoogerhuis, en het is meer dan dit, door de stemming over de belastingen en begrootingen. Het is het groote comité van enquête der natie, en ik ken geene grenzen, welke aan hetzelve gesteld kunnen worden, BEHALVE DIE, WANNEER HET, IN EEN OOGENBLIK VAN SLECHTE INSPIRATIE, INBREUK MAAKT OP DE FUNCTIËN VAN HET UITVOEREND GEZAG.”

Had, bij die woorden, bij de herinnering zeker aan het punt regtens en aan den wezenlijken loop der zaken in Engeland, de meerderheid der Tweede Kamer geene reden, van het voorbeeld van dat land ten deze te wraken, te waarschuwen tegen het „alvermogen van het Parlement,” dat regtstreeks naar staatsschok, naar dwingelandij zou voeren.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Terwijl de geruchten van verschillenden aard over het groote vraagstuk van den dag blijven aanhouden, zoo verneemt men van gisteren uit Weenen, dat graaf Esterhazy dien dag naar Petersburg zou vertrekken, teneinde de vredesvoorwaarden aan het Russisch kabinet over te brengen. Men voegt er bij, dat Oostenrijk, Frankrijk en Engeland het nopens die voorwaarden volkomen eens zijn. Het ware overdreven om op dit berigt nog al te groote verwachting te bouwen, daar het vooreerst de vraag is of Rusland de bedoelde voorwaarden aannemelijk zal achten en ten andere omdat in den grond van het Oostersch vraagstuk altijd moeijelijkheden overblijven, die eene onmiddelijke regeling bezwaarlijk maken. Intusschen is toch reeds een eerste stap gedaan, welken men voor eenige maanden als onmogelijk beschouwde en die zich laat verklaren door de meer en meer in het Westen gevoelde behoefte aan vrede. Over den juisten aard van de gedane voorstellen wordt nog niets bepaalds vermeld; ofschoon sommige Westersche dagbladen verkondigen dat de voorslagen aannemelijk zijn, zoo zou Rusland daarover anders kunnen oordeelen.

Een Berlijnsch blad zegt, dat men aan de komst van graaf van Munster, die uit Petersburg wordt verwacht, voortdurend vredesverwachtingen knoopt. Men gelooft, dat hij overbrenger zal zijn van eene verklaring van Rusland, waarbij, tegenover de vorderingen van de Westermagten, door den Czaar punten zullen worden voorgesteld, welke Rusland in geen geval zal aannemen.

De inschrijvingen voor de crediet-instelling zijn Zaturdag avond gesloten. Op het laatste oogenblik is door eenige voorname huizen nog 90 mill. ingeschreven. Het bedrag der inschrijvingen beloopt 645 mill. fl., zoodat de deelnemers waarschijnlijk slechts 2 pCt. van hunne inschrijvingen zullen bekomen.

De aandeelen in het Crédit-Mobilier zijn gisteren avond à 113¾ gedaan.

HET OOSTERSCH OORLOGSTOONEEL.

Uit Konstantinopel verneemt men, dat daar het onwedersprekelijk is gebleken, dat de krijgsoperatiën in de Krim door den winter zijn afgebroken, de Russen hunne defensieliniën verlaten, om zich te Baktchi-Seraï en Simferopol te vereenigen en er de winter-kwartieren te betrekken. Het legerkorps aan den Belbek is dientengevolge in sterkte verminderd; van de zijde der Franschen staan er altijd 150,000 man gereed. De ruiterij is evenwel teruggezonden. De nieuwe model-stallen uit Engeland waren wel goed bevonden, maar het aanbrengen van voeder had steeds de grootste moeijelijkheden in. Men is zoo ver moeten gaan, dat men in de Krim alleen aan de inwoners of particulieren het bezit van paarden veroorlooft, die bewijzen kunnen, dat zij er voldoende voeder voor aanwezig hebben.

— Eindelijk is de twijfel opgeheven nopens de tegenstrijdige berigten omtrent de overgave van Kars.

In eene telegrafische depeche uit St. Petersburg, dd. 5 dezer, wordt gemeld: „Volgens hier ontvangen tijdingen, heeft Kars zich den 28en November aan generaal Murawieff overgegeven. Jassif Pacha en nog andere Turksche hoofden, generaal Williams en de geheele bezetting zijn krijgsgevangen gemaakt.

De bezetting zag zich genoodzaakt al de paarden te dooden en het vleesch er van als voedsel te gebruiken.

Van het oorlogstooneel in Azie verneemt men dat Omer-Pacha Kutaïs nog niet had aangevallen; hij telde 40.000 man onder zijne bevelen. De transporten worden door het saizoen bemoeijelijkt.

De Egyptische divisie was nog niet te Batoun aangekomen. De bergvlakten van Armenie waren met sneeuw bedekt, waardoor het hulpcorps, dat Erzerum verlaten heeft, niet had kunnen vooruitkomen.

De admiraal Maussion was benoemd tot directeur der haven van Kamiesch.

TURKIJE.

Te Marseille zijn berigten ontvangen uit Konstantinopel van den 6den dezer. Volgens die berigten had de Koning van Pruissen den bevelhebber van het Turksche leger in Wallachije met eene ridderorde begiftigd.

DUITSCHLAND.

Eenige dagen geleden was te Crefelt, de tweede opstijging van den ballon der heeren Godard, vader en zoon, welke ballon volgens het stelsel van Montgolfier gevuld wordt, aangekondigd. De jonge Godard ondernam ditmaal de reis alleen en had, onder het uitvoeren van verschillende gymnastische kunsten, reeds eene hoogte van ongeveer duizend voeten bereikt, toen een hevig geluid, aan een donderslag gelijk, vernomen werd. De ballon was gebersten en men zag den ongelukkige met eene vervaarlijke snelheid nederdalen. De heer Godard had zijn behoud alleen aan de parachute te danken die zich tijdig genoeg opende om zijnen val aanmerkelijk te breken, en ware de grond niet bevrozen geweest, dan zou hij nagenoeg onbeschadigd zijn gebleven. Nu echter heeft zijn val op een omgeploegd veld, welks grond door de vorst verhard was, hem ernstige kwetsuren aan het been en in den rug gekost, maar zijn leven is buiten gevaar. Onverwijld werd op de plaats van het ongeluk, waar ongeveer tien duizend menschen verzameld waren, eene inzameling ten zijnen behoeve gedaan die ruim 150 daalders opbragt.

— De nalatenschap des onlangs te Frankfort gestorven baron von Rothschild wordt tusschen de 40 en 50 millioen florijnen geschat. Bij zijnen uitersten wil, die van het jaar 1849 dagteekent, benoemt hij tot zijnen voornaamsten erfgenaam den heer Anselm von Rothschild Salomonszoon, voor wien hij een majoraat van vier millioen heeft gevestigd. De heer Willij, zoon van Karel Meijer von Rothschild, van Napels, verkrijgt het huis en den tuin te Frankfort, en diens broeder Meijer Karel, een millioen florijnen. Eene som van 1,200.000 florijnen is tot voortzetting der aalmoezen bestemd die de overledene wekelijks aan bedelaars van alle gezindheden uitdeelde, en tot die der uitdeeling van brandstoffen aan de behoeftigen, die elken winter voor zijne rekening geschiedde.

FRANKRIJK.

De Keizer heeft eene zeer groote hoeveelheid winterkleederen aan de troepen in de Krim toegezonden; bij eene enkele bezending waren meer dan 2,000 pelsmantels. Ook worden op den duur kleedermakers naar het Oosten gezonden.

— De Minister van Oorlog heeft naar hunne korpsen teruggezonden de soldaten, die in de werkplaatsen van den Staat gebezigd zijn tot het vervaardigen van de uniformen der garde en van de winterkapotjassen voor het leger in de Krim; het getal vervaardigde kapotjassen beloopt 170,000. Deze arbeid heeft een jaar lang 1,200 werklieden bezig gehouden; met mechanieke scharen werden 20 kapotjassen gelijktijdig geknipt.

BELGIE.

Bij de beraadslaging der Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers over het ontwerp van wet, houdende bepalingen tegen den uitvoer van levensmiddelen en tot bevordering van den aanvoer daarvan, is door het gouvernement (gelijk wij reeds gemeld hebben) eene wijziging in het ontwerp gebragt, strekkende om die vischsoorten, welke voor de volksvoeding dienen, onder de van invoerregt vrijgestelde levensmiddelen op te nemen, met dien verstande, dat het tolregt alleen voor den invoer van Nederlandschen haring onder Nederlandsche of Belgische vlag geheel opgeheven, voor den invoer van Engelschen haring onder Engelsche of Belgische vlag veel verlaagd, en voor den op andere wijze of uit andere vreemde landen ingevoerden haring iets verminderd zou worden. Tot toelichting van dit voorstel werd gezegd, dat Engeland en Nederland geen bepaald regt hadden om in de tegenwoordige omstandigheden, krachtens de bestaande verdragsbepalingen, eenig voorregt voor den invoer van hunnen haring in Belgie te vorderen, maar dat het raadzaam was eene beleefdheid te doen, een blijk van goede nabuurschap te geven, door een differentieel regt op den haring te behouden, in den geest der bestaande handelsverdragen; hetgeen voor de volksvoeding schier dezelfde uitwerking zou hebben als de geheele vrijstelling van den invoer van haring, daar het meestal Nederlandsche haring is, die in Belgie geconsumeerd wordt.

Deze beweegreden is door den minister van buitenlandsche zaken in de zitting van den 12den dezer nader uitééngezet. Volgens het officiele verslag der zitting drukte hij zich aldus uit:

„Belgie heeft blijkbaar en ontegenzeggelijk het regt om den invoer van haring, van waar dezelve ook kome, geheel vrij te stellen. Dat is, strikt genomen, ons regt: wij zouden dat kunnen doen zonder aan het Nederlandsche gouvernement eenigerlei grond voor officiele klagten te geven. Maar thans, nu het tusschen Nederland en Belgie bestaande handelsverdrag eerstdaags opgezegd zal worden en onderhandelingen tot het aangaan eener nieuwe overeenkomst op handen zijn, kwam het mij voor, dat men zich behoorde te verplaatsen in den toestand waarin wij ons vier jaren geleden bevonden, en het handelsverdrag van 1851 zóó uit te leggen als het destijds door Nederland ongetwijfeld zou uitgelegd zijn.

„In 1851, toen het verdrag met Nederland aangegaan is, heeft het veel moeite gekost, tot de vaststelling van een differentieel invoerregt op den visch te geraken. Het is algemeen bekend, hoeveel moeite het gouvernement gehad heeft om zulk een regt tot stand te brengen en door de wetgevende kamers te doen aannemen.

„Noch het Belgische gouvernement, noch het Nederlandsche voorzagen toen ter tijde, dat er ooit omstandigheden zouden kunnen voorkomen, die een voorstel tot vrijverklaring van den invoer van haring zouden doen oprijzen. Had men zulks voorzien, dan zou het Nederlandsche gouvernement voor dat geval nadere bedingen gemaakt en een onderscheid ten gunste van den haring van Nederlandsche afkomst gevraagd hebben. Uit dit oogpunt en met het doel om aan Nederland een blijk van welwillendheid te geven, heb ik voorgesteld, het onderscheid in het bedrag van het invoerregt hetwelk thans ten gunste van den Nederlandschen haring bestaat, in stand te houden.

„Thans wordt van den Nederlandschen haring zes, en van den Engelschen dertien francs invoerregt betaald: dat is een verschil van zeven francs in het voordeel van het Nederlandsche product. De nu door ons voorgestelde wijziging is geenszins bezwarend voor den Engelschen haring; integendeel, krachtens dezelve, zou de Nederlandsche haring niets, en de Engelsche slechts zeven francs invoerregt betalen: dat is dus hetzelfde verschil als bij het verdrag van 1851 in het belang van den Nederlandschen haring bedongen is. Ons voorstel strekt alzoo tot instandhouding der begunstiging in wier bezit Nederland is.

„Dat is ons voorstel. De bestaande verdragsbepalingen verpligten de Kamer niet om hetzelve aan te nemen; naar het strikte regt kan men allen haring van invoerregt vrij stellen, zonder dat het Nederlandsche gouvernement deswege eenige officiele klagte zou kunnen inbrengen. Maar ik verzoek de Kamer om ons voorstel aan te nemen, ten einde aan het kabinet van 's Gravenhage een blijk te geven van onze zucht om met hetzelve in de vriendschappelijkste betrekking te blijven.”

In de zitting der Kamer van eergisteren is de algemeene beraadslaging over het bovengemelde wets-ontwerp ten einde gebragt.

— Volgens eene officiele opgave is in de afgeloopen week de middenprijs der tarwe in Belgie 1 fr. 5 c. en die der rogge 87 c. gedaald, namelijk de tarwe tot 38 fr. 19 c. en de rogge tot 25 fr. 77 c. per hectoliter.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Eerste Kamer.

Blijkens het verslag der Commissie van Rapporteurs van de Eerste Kamer der Staten-Generaal nopens de heden door haar aangenomen wet, strekkende tot inkoop en amortisatie van rentegevende Nationale Schuld, heeft men bij de overweging van dit wets-ontwerp in de afdeelingen der Kamer over het algemeen tevredenheid aan den dag gelegd dat de toestand van 's Rijks schatkist veroorlooft, om weder door eene niet onbelangrijke schulddelging, voort te gaan op den reeds vroeger ingeslagen weg. Sommige leden gaven daarbij te kennen, dat zij dit vooral ook daarom met genoegen zagen, omdat het resultaat, 't welk door dezen maatregel op nieuw kon worden verkregen, bij uitstek dienstbaar zal zijn aan het overbodig maken van de bij art. 2 der wet van 13 Julij dezes jaars (*Staatsblad no.* 103) vermelde verhooging van opcenten. Andere leden keurden deze wet goed omdat ook weder tot amortisatie van schuld gebezigd wordt de opbrengst van den verkoop van domeinen, waaronder ook de gronden, in het Haarlemmermeer droog gevallen begrepen zijn.

Desniettemin hadden onderscheidene leden, in het belang van het rijk, liever gezien, dat deze wet vroeger tot stand gekomen ware, opdat men van de lagere prijzen, die gewoonlijk op het einde des jaars in den koers der fondsen worden waargenomen, nog in tijds gebruik had kunnen maken. Zij meenden daarom eene bespoedigde aanneming van de wet ten zeerste te mogen aanbevelen.

Tweede Kamer.

AVONDZITTING VAN ZATURDAG, 15 DECEMBER.

In deze zitting zijn aan de orde de beraadslagingen over het ontwerp van wet tot wijziging van het Vde hoofdstuk der begrooting van de Staatsuitgaven van 1855 (subsidiën).

Alvorens daartoe over te gaan heeft de heer VAN NISPEN aan den Minister van Binnenlandsche Zaken eenige vragen gerigt, of namelijk de opening der verlenging van den Rijnspoorweg nabij is en wanneer deze zal plaats hebben.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft daarop geantwoord, dat die opening spoedig kan verwacht worden.

De algemeene beraadslagingen over bovengenoemd wetsontwerp zijn daarop aangevangen en ten einde gebragt. Op art. 1 is een amendement door den heer VAN NISPEN voorgesteld, om dit art. te splitsen. Daarover hadden beraadslagingen plaats, doch wegens het vergevorderde uur is de discussie daarover verdaagd, tot Maandag ochtend ten 11 ure.

In den loop dezer beraadslagingen heeft de Minister, naar aanleiding van eene vraag van den heer ROCHUSSEN, dank betuigd wegens de aanzienlijke bijdrage uit de Overzeesche bezittingen ontvangen, en welke tot leniging van de rampen van particulieren aard en het doel der collecte hebben gestrekt.

ZITTING VAN MAANDAG, 17 DECEMBER.

In de zitting van heden heeft de Kamer, de Zaturdagavond afgebroken beraadslagingen, voortgezet. De heeren Schimmelpenninck van der Oye, van Nispen van Sevenaer en van Goltstein hebben verschillende bezwaren ontwikkeld over de doelmatigheid van de aanvrage; de heer Thorbecke is niet zoo algemeen tegen het subsidiestelsel, mits het met juistheid worde toegepast. De Minister van Binnenl. Zaken betoogde, dat de subsidie voor de Over-Betuwe in het algemeen belang is voorgedragen.

Het ontwerp is na verwerping van het amend. van den heer van Nispen, *aangenomen* met 33 tegen 22 stemmen, waarna een aanvang is gemaakt met de discussien over de wet op de middelen. Daarvoor hebben zich verklaard de heeren de Poorter, Westerhoff en Hengst, terwijl de heer van Reede er zich tegen heeft verklaard.

De zitting is daarna gescheiden tot morgen ochtend.

Voorstel van den heer van Hoëvell *tot het houden eener* ENQUETE OMTRENT DE AANBESTEDING DER LEVERING VAN MUNTPLAATJES *voor de koperen pasmunt voor Nederlandsch Indie.*

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het voorstel van den heer van Hoëvell tot het instellen eener enquête omtrent de aanbesteding der levering van plaatjes voor de koperen pasmunt van Nederlandsch Indië is den 13 dezer in de afdeelingen der Kamer overwogen.

Bij die overweging heeft de groote meerderheid der 45 in de afdeelingen tegenwoordig zijnde leden zich, op onderscheidene gronden, tegen de aanneming van dit voorstel verklaard.

I. In de eerste plaats werd de vraag behandeld, of het voorstel wel ontvankelijk was, nadat de langdurige beraadslaging der Kamer over de zaak, die het daarbij geldt, gesloten is door de aanneming der motie van orde van den heer Elout. Zeer vele leden geloofden dit niet. Zij geloofden het allerminst, als zij, gelijk hier wel niet kon worden nagelaten, de motie van orde niet alleen op zich zelve beschouwden, maar in verband met het deswege verhandelde; met de onderscheidene phases, die de beraadslaging daarover doorloopen heeft. De hoofdgedachte der motie van orde lag geenszins in eenigen wensch tot het smoren van het onderzoek omtrent het gebeurde ter zake van de aanbesteding der muntplaatjes. Dit zou strijdig zijn geweest met het uitgedrukt verlangen der Ministers van Finantien en van Kolonien, die zich tot den einde toe tot het geven van alle nadere ophelderingen bereid hebben getoond. De leden, die vóór de motie van orde hebben gestemd, kunnen niet geacht worden daardoor onvoorwaardelijk al de handelingen der Regering ten aanzien der aanbesteding te hebben willen goedkeuren, maar wel mag men als het heerschend denkbeeld aannemen, dat de Kamer genoegzaam ingelicht was en zij in de gegevene ophelderingen berustte. De Kamer of hare meerderheid heeft te kennen willen geven, dat zij geen verder onderzoek begeerde, of dit zelfs ten stelligste moest afkeuren nadat eenmaal de zaak eenigermate eene staatkundige kleur had erlangd, en regtvaardiging van hetgeen eerlijkheid der betrokkene Ministers genoemd werd als doel van een nader onderzoek was aangeduid. Dat zulk een zin en geen andere in de aanneming der motie van orde lag, bleek uit de verklaring gedurende de beraadslaging daarover ook door leden gedaan, die vóór het houden eener enquête gestemd bleven, en zich dus tegen de motie bleven verzetten; uit de beteekenis, die de Ministers zelven, volgens hunne uitdrukkelijke betuigingen, aan die aanneming meenden te moeten hechten; en allermeest uit de intrekking van het voorstel des heeren Dullert en Blaupot ten Cate, tot het houden eener enquête, onmiddellijk na de aanneming der motie van orde. Men behoefde de rondborstige verklaring van het eerstgenoemde lid slechts in 't geheugen terug te roepen, om allen twijfel over dit punt te doen ophouden. Hij heeft erkend, dat zijn voorstel niet was vol te houden, nadat de Kamer zich in het wezen der zaak « voldaan had verklaard » met de gegeven inlichtingen. Indien nu desniettemin de Kamer besloot tot het instellen eener enquête, zou zij zich zelve ongelijk worden. Zij zou tevens voet geven aan den schijn, die buiten de Kamer zou kunnen rijzen, als of nog een nader bepaald onderzoek omtrent de eerlijkheid der beide Ministers denkbaar was. Ofschoon toch in de Kamer plegtig en herhaald is betuigd, dat bij niemand daaromtrent zelfs de minste twijfel kon bestaan, zou men daarbuiten anders over de zaak kunnen oordeelen. Aan zoodanigen schijn mogten de Ministers des Konings niet worden blootgesteld. Sommige leden voegden er nog bij, dat, na al het voorgevallene, het thans behandeld voorstel tot het instellen eener enquête moeijelijk anders kon worden beschouwd dan als eene poging om eene geledene nederlaag eenigermate te verbloemen. Zij twijfelden of dat voorstel, in zoover het eene miskenning behelsde van een door de meerderheid der Kamer genomen besluit, wel geheel en al met de regelen der parlementaire welvoegelijkheid strookte. Aan de Kamer werd daardoor, tegen haar uitgedrukt verlangen, een nieuw tijdverlies berokkend. Zoo men zich dit uit eerbied voor de regten van ieder lid der Vergadering getroostte, vleide men zich toch, dat de geachte voorsteller door eene spoedige indiening zijner Memorie van Beantwoording het tijdverlies zoo gering mogelijk zou maken. Hij zou, men hield zich daarvan overtuigd, geen misbruik maken van het gemis eener bepaling in het Reglement van Orde omtrent den termijn, binnen welken, in 't geval van een voorstel van enquête, het antwoord op de daartegen gerezen bedenkingen moet zijn ingeleverd.

Van de zijde der minderheid verklaarde men zich met deze beschouwingen over de niet-ontvankelijkheid van het voorstel van den heer van Hoëvell volstrekt niet te kunnen vereenigen. Aan de motie van orde, den 11den dezer door de Kamer aangenomen, kon, volgens deze leden, billijkerwijs geene andere beteekenis worden gehecht dan die de bewoordingen daarvan medebragten. Zoo de zaak eene politieke kleur had gekregen, was dit te wijten enkel aan degenen, die, even als in November 1853, door eene behendige taktiek de zaak op een ander en meer hartstogtelijk terrein hadden overgebragt. De bewoordingen der motie van orde doelden op niets anders dan op het sluiten der beraadslaging voor het oogenblik. Zij sloten het nader instellen eener enquête zoo weinig uit, dat ook leden, die tot den einde toe het denkbeeld eener zoodanige enquête hebben blijven voorstaan, zich met de motie van orde hebben vereenigd. Dan alleen zou over de beteekenis van het aannemen der motie van orde geen twijfel hebben kunnen bestaan, als al de 45 leden, die hunne stem vóór hebben uitgebragt, uitdrukkelijk verklaard hadden, hoe deze hunne toetreding moest worden uitgelegd; maar dit is geenszins het geval geweest. Een betrekkelijk gering aantal leden heeft zich verklaard. Men kent slechts het gevoelen van individuele leden; niet dat der Kamer of van hare meerderheid. Evenzoo kan uit de intrekking van het eerste voorstel tot het houden eener enquête de gevolgtrekking niet worden afgeleid, die men daaruit wil maken. Ook daarbij gold het alleen de individuele opvatting van twee leden, en niet meer. Daarenboven onderstelt geheel de redenering over de niet-ontvankelijkheid van het voorstel, dat de Kamer nimmer op een misschien met overijling door haar genomen besluit terug zou kunnen komen. Zij onderstelt eene beperking van het regt van ieder lid der Kamer om een voorstel van enquête ter tafel te brengen, die noch in de wet op dat stuk, noch in het Reglement van Orde ligt. Eene voorafgaande beraadslaging over de *prise en considération* is met opzigt tot de voorstellen van enquête niet voorgeschreven. Elk zoodanig voorstel moet op zich zelf worden overwogen.

En wanneer men nu dit voorstel op zich zelf beschouwde, moest het dan niet aannemelijk worden gekeurd? Was het niet, en wel in de allereerst plaats voor de betrokkene Ministers zelven, wenschelijk, dat eene enquête gehouden werd? Er waren ten aanzien der zaak, die het hierbij geldt, onmiskenbaar duistere punten overgebleven. Door voortzetting eener reeds lang gerekte discussie kon daarover geen meerder licht worden verspreid. Ofschoon enkele der leden, wier gevoelen thans wordt uitgedrukt, op dat punt zich niet zoo bepaald uitlieten, toonden de overigen zich overtuigd, dat, wat ook door een nader onderzoek omtrent die punten aan 't licht mogt komen, het altijd overtuigend blijken zou, dat zelfs geene schaduw van kwade trouw of oneerlijke practijken aan de zijde der Regering heeft bestaan. Maar dan bragt ook het belang der Regering zelve mede, dat juist ten aanzien dier punten alle duisterheid opgeklaard en alle onzekerheid weggenomen werd. Bleef de zaak in haren tegenwoordigen toestand, altijd zou beweerd kunnen worden dat bij de minderheid, die zich met de motie van orde niet heeft vereenigd, twijfelingen zijn overgebleven, welke in eene zaak als deze niet moeten kunnen bestaan.

Tot naderen aandrang van dit gevoelen werd door sommige leden gewezen op punten, tot de zaak der aanbesteding betrekkelijk, die in hun oog nog niet genoegzaam waren opgehelderd. Zij noemden als zoodanig, dat de muntmeester de hand heeft gehad in het formuleren der voorwaarden eener aanbesteding, waarbij hij zelf als concurrent zou optreden; — dat de winst, welke de aanneming van het werk vooraf scheen te beloven, zóó groot heeft kunnen zijn, dat het aanbod van eene som van *f* 50,000 als aandeel in die winst mogelijk werd; — dat het polijsten der muntplaatjes thans *f* 60,000 moet kosten, terwijl dat polijtsel door de latere bewerking met zwavelzuur weder verloren gaat; — dat aan den tegenwoordigen aannemer een vrijdom van regten is toegekend die de buitenlandsche mededingers wel niet of niet algemeen hebben kunnen verwachten; — en dat nu nog voor rekening van den aannemer aan 's Rijks Munt wordt geplet.

Op deze laatste bedenkingen werd van de andere zijde geantwoord, dat al de opgetelde punten in de ingevoerde beraadslaging voorgekomen zijn; dat het hier dus geenszins nieuwe, maar volledig bekende bezwaren geldt; en dat in weêrwil dier bezwaren de Kamer de motie van sluiting, in den hiervoor omschreven geest, heeft aangenomen.

II. In de tweede plaats werd de vraag te berde gebragt, of, ook indien het gedane voorstel als ontvankelijk kon worden beschouwd, de daarin vervatte punten van onderzoek de stof konden opleveren voor eene parlementaire *enquête*, zoo als men die sedert 1848 hier te lande kent. Ook deze vraag werd door de groote meerderheid ontkennend beantwoord, en er waren zelfs leden dier meerderheid, die, ofschoon waarde hechtende aan de voorafgaande bedenkingen, hun tegenstand aan het voorstel vooral op beschouwingen grondden, aan deze orde van denkbeelden ontleend. Daarbij werd aangevoerd dat, in welke onbeperkte bewoordingen art 90 der Grondwet het regt van enquête ook aan de Tweede Kamer moge hebben toegekend, dat regt in den aard der zaak en in den geest onzer instellingen eigenaardige grenzen vindt. Het wordt beperkt door de roeping der Kamer die, als een deel uitmakende der wetgevende magt, zich bij de uitoefening van het haar geschonken regt van onderzoek zooveel mogelijk moet bepalen tot onderwerpen van wetgeving, tot het aan het licht brengen van gebreken of verkeerdheden, waarin door middel der wet kan worden voorzien. Hier geldt het niet het onderzoek van een zoodanig onderwerp. Al de vier vraagpunten, in het behandeld voorstel vervat, betreffen handelingen van het uitvoerend gezag binnen den kring zijner bevoegdheid, maatregelen van uitvoering, betrekking hebbende tot eene vroeger vastgestelde wet. Zoo omtrent die vraagpunten eene enquête wierd ingesteld, zou de Kamer moeijelijk vrij te waren zijn van de beschuldiging, dat zij zich te zeer mengt in administrative handelingen en op een terrein, hetwelk het hare niet is, verder gaat dan de haar bij art. 89 der Grondwet gegevene bevoegdheid tot het vragen van inlichtingen medebrengt. Maar daarenboven zou zij handelen tegen den geest der wet op de enquête van 5 Augustus 1850 (*Staatsblad* no. 45). Die wet heeft bij art. 3, onder uitdrukkelijke verwijzing naar het aangehaalde art. 89 der Grondwet, het onmogelijk gemaakt, dat dat een Minister voor eene commissie van enquête uit de Kamer geroepen werd. Zij schijnt dus zulk eene enquête, als hier wordt verlangd, te hebben uitgesloten. Het zou toch ongerijmd zijn, dat bij zoodanig onderzoek allen zouden kunnen worden gehoord behalve de meer bepaald betrokkene personen, hetgeen hier twee der Ministers zijn.

Maar er is meer. Voor een oogenblik ondersteld, dat de in de vier vraagpunten als mogelijk gestelde bezwaren tegen de Ministers bestonden, dán zouden hier de beginselen der wet op de ministeriele verantwoordelijkheid van 22 April 1855 (*Staatsblad* no 33) toepassing moeten vinden. Die wet nu sluit over feiten binnen haren kring alle voorafgaande enquête uit. Zij vordert, voor zoover eene beschuldiging van de Kamer uitgaat, in de allereerste plaats eene wel gepreciseerde aanklagt. Eerst nadat die aanklagt door de Kamer van genoegzaam gewigt is geoordeeld, schrijft de wet de benoeming van eene commissie van onderzoek voor, welke commissie volgens art. 11 van het regt van enquête gebruik kan maken en volgens het uitdrukkelijk voorschrift van art. 12, geheel in strijd met de aangehaalde bepaling der wet op de enquête, in iederen stand van het onderzoek *verpligt* is den betrokken Minister, wanneer hij dit wenscht, te hooren. Dáár is eene bepaalde uitkomst van den door de Kamer gedanen stap te verwachten. Die stap moet leiden tot vrijspraak of veroordeeling. Bij het in toepassing brengen van het behandelde voorstel daarentegen zou noch het eene, noch het andere volgen; maar men zou de zaak hangende kunnen laten, en daardoor voortdurend eenige blaam of eenig vermoeden op den betrokken Minister laten kleven. In zoo ver zou het voorstel gevolgen kunnen hebben, die voorzeker niet in de bedoeling des voorstellers liggen. Te meer ware dit te vreezen, omdat de commissie van enquête, zoo zij werd ingesteld, niet veel meer getuigen, of deskundigen voor zich zou kunnen roepen dan in de zaak betrokkene fabrikanten, wier getuigenis misschien sporen zou dragen van gekrenkt eigenbelang en voor den gewonen regter te wrake ware.

Tegen deze redenering werd door de voorstanders van het voorstel aangevoerd, dat het regt van enquête hier te lande door niets anders wordt beperkt dan door de vormen, die de wetgever gemeend heeft aan de uitoefening van dat regt te moeten verbinden, en dat voorzeker de bedoeling der wet van 1850 niet geweest is, een onderzoek uit te sluiten omtrent handelingen, waarin, al zijn zij van administrativen aard, het belang van den Staat zoo zeer betrokken is. Men meende zich voorts van deze zijde op het voorbeeld van Engeland te kunnen beroepen, waar nog niet zoolang geleden eene parlementaire enquête omtrent de administratie van het leger gehouden is, en men dus de uitsluiting van enquêtes, waardoor op het terrein van het uitvoerend gezag zou moeten worden getreden, geenszins kent. Van de andere zijde echter liet men hier dit voorbeeld van Engeland niet gelden, ook omdat daar het Parlement allengs een alvermogen heeft verlangd, hetwelk de Nederlandsche wetgevende Kamers, die aan eene geschrevene Grondwet gebonden zijn, niet bezitten.

III. Afgescheiden van de ontwikkelde hoofdbezwaren, is door sommige leden het gevoelen geopperd, dat het voorstel in meer dan één opzigt onvolledig is. Zoo ooit, dan had hier gevolg kunnen worden gegeven aan het voorschrift van art. 118 van het Reglement van Orde, volgens hetwelk in het voorstel, zoo mogelijk, de namen der getuigen moeten worden genoemd. Die getuigen zouden zich toch wel moeten bepalen tot den beperkten kring dergenen die zich te dezer zake reeds door adressen of vlugschriften met de Kamer in aanraking hebben gesteld. Volgens dezelfde en andere leden had de Memorie van Toelichting de redenen moeten aanduiden, die een bevestigend antwoord op de gestelde vragen mogelijk doen achten, alsmede de feiten, waaruit die vermoedens worden geput. Thans kon de Memorie van Toelichting, die toch zoo uitdrukkelijk bij het Reglement van Orde wordt gevorderd, naauwelijks dien naam dragen.

Aldus vastgesteld den 14den December 1855.

DELPRAT.
VAN GOLTSTEIN.
MACKAY.
VAN NISPEN VAN SEVENAER.
GROEN VAN PRINSTERER.

De Minister van Koloniën heeft, ter voldoening aan de toezegging door hem gedaan in de avondzitting van 11 December jl., aan de Kamer ingezonden twee staten, aantoonende: 1o. de katoenen goederen en koffijzakken aan het Departement van Koloniën geleverd door de Maatschappij van Weldadigheid, over de jaren 1844—1854.

Blijkens dezen staat zijn in 1844 geleverd, aan katoenen *f* 87,201.40, aan koffijzakken *f* 171,120.00, te zamen *f* 258,321.40; in 1845 aan katoenen *f* 134,108.80½, aan koffijzakken *f* 254,220.00, te zamen *f* 388,328.80½; in 1846 aan katoenen *f* 133,084.12, aan koffijzakken *f* 248,520.00; te zamen *f* 381,604.12; in 1847 aan katoenen *f* 148,658.67, aan koffijzakken *f* 248,520.00, te zamen *f* 397,178.67; in 1848 aan katoenen *f* 277,916.84, aan koffijzakken *f* 272,580.00, te zamen *f* 550,496.84; in 1849 aan katoenen *f* 162,095.06, aan koffijzakken *f* 236,000.00, te zamen *f* 398,095.06; in 1850 aan katoenen *f* 238,444.06, aan koffijzakken *f* 321,000.00, te zamen *f* 559,444.06; in 1851 aan katoenen *f* 169,115.40

aan koffijzakken f 272,500.00, te zamen f 441,615.40; in 1852 aan katoenen f 224,730.31, aan koffijzakken f 261,000.00, te zamen f 485,730.31; in 1853 aan katoenen f 224,553.00, aan koffijzakken f 256,500.00, te zamen f 481,053.00; en in 1854 aan katoenen f 250,631.70, aan koffijzakken f 304,500.00, te zamen f 555,131.70.

Volgens den tweeden staat, aantoonende de koffijzakken, geleverd door andere liefdadige inrigtingen en particulieren, zijn in 1844 geleverd 145,000 stuks ten bedrage van f 83,100; in 1845 195,000 stuks ten bedrage van f 111,150; in 1846 220,000 stuks ten bedrage van f 125.400.00; in 1847 220,000 stuks ten bedrage van f 110,000.00; in 1848 172,000 stuks ten bedrage van f 89,440.00; in 1849 127,000 stuks ten bedrage van f 96.320.00; in 1850 500,000 stuks ten bedrage van f 268,370.00; in 1851 500,000 stuks ten bedrage van f 219,205.00; in 1852 500,000 stuks ten bedrage van f 192,760.00; in 1853 449,000 stuks ten bedrage van f 178,920,00; en in 1854 500,000 stuks ten bedrage van f 225,725.00.

's Gravenhage, 17 December.

Z. M. heeft aan Jhr. Mr. D. Hooft Jbz., gewezen militie-commissaris in de provincie Noordholland, verleend een pensioen ten bedrage van f 800 's jaars.

Z. M. heeft benoemd tot raadsheer in het provinciaal geregtshof in Groningen, Mr. G. Diephuis, thans regter in de arrondissements-regtbank te Winschoten.

Z. M. heeft benoemd tot ontvanger der in- en uitgaande regten en accijnsen en tevens tot entreposeur te Dordrecht c. a., den heer J. A. van Wijngaarden, thans controleur der 1ste klasse van de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen te Amsterdam, en de ontvangst der directe belastingen en accijnsen te Voerendaal c. a. opgeheven en zijn de daartoe behoorende gemeenten ingedeeld als volgt: die van Voerendaal bij het kantoor der directe belastingen en accijnsen te Heerlen, en die van Klimmen, bij het kantoor derzelfde middelen te Valkenburg c. a.

Z. M. heeft benoemd tot generaal-majoor en kommandant der 2de brigade infanterie, tevens belast met de waarneming der functiën van provincialen kommandant van Noordbrabant, den kolonel A. P. F. Rigot de Begnins, van den generalen staf, Zr. Ms. adjudant in buitengewone dienst.

Z. M. heeft benoemd bij het bataillon jagers n°. 27, dienstdoend in West-Indie, tot majoor, den daarbij dienenden kapitein D. A. du Cloux.

Door den Min. van Financien is Zaturdag jl. medegedeeld, dat in het begin van het volgend jaar, aan de overweging der Staten-Generaal zullen worden onderworpen de voordragten van wet nopens de comptabiliteit.

Aanstaanden Woensdag, den 19den dezer, zal er bij den Minister van Buitenlandsche Zaken receptie zijn.

Op aanstaanden Donderdag, den 20 Dec. 1855, zal de gewone audientie van den Min. van Financien geen plaats hebben.

Gisteren heeft er ten hove een groot diner plaats gehad, dat door HH. KK. HH. Prins en Prinses Frederik en Z. D. H. den Hertog van Saxen-Weimar en HD. familie werd bijgewoond. Een groot aantal genoodigden was daarbij tegenwoordig. Het muzijkkorps van het regement grenadiers en jagers heeft zich gedurende dat diner bij afwisseling doen hooren.

Men verneemt, dat het H. K. H. mevrouw de Prinses Marianne der Nederlanden heeft behaagd eene kapitale schilderij aan te koopen, vervaardigd door den kunstschilder J. H. Hoedt, zoon van wijlen den tooneel-directeur van dien naam.

In den avond van Vrijdag, den 14en dezer, werd er in de H. Theresia- of Spanjaardskerk alhier eene merkwaardige rede gehouden. De pater-missionaris Fentrop trad op om eene opzettelijke wederlegging te geven van de Feestrede over 1 Tim. II : 5*b*, door Ds. J. C. Zaalberg Pz., alhier op het laatste Hervormingsfeest gehouden en sedert uitgegeven. Was het acht dagen te voren openlijk geannonceerd, dat die Hervormingsrede daar ter sprake gebragt zoude worden, er was dan ook eene groote schare in het ruime kerkgebouw te zamen gekomen, waaronder eene menigte Protestanten. Heeft Ds. Zaalberg zijne Feestrede door den druk algemeen gemaakt, men hoopt en verwacht dan ook, dat pater Fentrop nu ook zijne tegenrede uitgeven zal.

Door den heer Commissaris des Konings in de prov. Zeeland, zijn hereids ten behoeve der door aardbevingen, brand en andere onheilen zwaar geteisterde bewoners van de Moluksche eilanden, de volgende giften ontvangen; als uit de gemeenten Arnemuiden f 3.25; Kleverskerke f 3: Nieuw- en St. Joosland f 5.58½; Serooskerke in Walcheren f 15.68½; St. Laurens f 10.38; Westkapelle f 9.93½; Stavenisse f 6.53½; Sluis f 9.64 en Breskens f 5.67.

Naar men verneemt, zullen er gedurende dezen winter even als in den vorigen, in het hôtel *de Oude Doelen*, weder cassino's gehouden worden.

Leijden, 15 Dec. Heden promoveerde alhier tot doctor in de letteren, de heer H. van Herwerden, van Beetsterzwaag, na openbare verdediging eener Dissertatio Literaria, Continens: *Observationes criticas in fragmento Comicorum graecorum*, en de heer T. Halbertsma, van Deventer, na openbare verdediging van een Specimen Literarium, continens: *Priorem partem prosopographiae aristophaneae.*

Den 10 dezer verspreidde zich de treurige tijding door de stad 's Hertogenbosch, dat de generaal-majoor van Poolsum Booy, plotseling door een aanval van beroerte getroffen, was overleden. Des morgens na het ontbijt voelde hij bij het bukken krampen in de ingewanden en zich oprigtende viel hij onmiddellijk levenloos neder; deze treurige mare verwekte eene algemeene verslagenheid, want 's mans voorkomend en beminnelijk karakter hadden hem daar zoo als elders de algemeene achting en toegenegenheid verworven.

Het Vaderland verliest in hem een braaf en goed burger; Z. M. de Koning en het leger een braaf en goed soldaat. Als eene laatste hulde geven wij hier van nu wijlen dezen ridderlijken generaal zijne schitterende loopbaan in den militairen stand, waartoe wij door eene vriendelijke hand zijn in staat gesteld.

Pieter van Poolsum Booy werd geboren te Utrecht den 13 Maart 1790; nog vóór zijn 16de jaar (den 12 Maart 1806) trad hij in Hollandsche dienst als volontair bij het regement garde-jagers en werd korporaal bij het regement grenadiers der garde op den 25 October 1808; den 1 Januarij 1809 ging hij over naar de 1ste compagnie der lijfwacht te voet. Bij de inlijving van Holland in het eerste Fransche Keizerrijk werd hij overgenomen als velite bij het 2de regement garde grenadiers (10 October 1810) en den 1 November 1810 bij het regement lansiers der garde. Den 23 Januarij 1811 werd hij benoemd tot 2den luitenant bij het 176ste regement van linie, den 1 Mei 1813 tot 1sten luitenant en den 3 December 1813 tot kapitein.

Zijne vaderlandsliefde deed hem bij de hergeven vrijheid in 1814 de Fransche dienst verlaten; hij keerde den 15 Augustus van dat jaar naar Nederland terug en ontving op zijn verzoek den 24 September daaraanvolgende zijn eervol ontslag uit de Fransche dienst. Zijn degen en arm aan zijn Vaderland en Souverein aangeboden hebbende, werd hij, na alvorens op halve soldij gesteld te zijn geweest, eerst op den 1 April 1815 aangesteld als kapitein bij het 38ste bataillon infanterie nationale militie, met welk bataillon hij bij de reorganisatie van het leger in 1819 werd geïncorporeerd bij de 17de afdeeling infanterie. Den 16 Augustus 1829 benoemde hem Z. M. tot majoor à la suite bij de 4de afdeeling infanterie, en werd hij den 17 October 1830 bij de ontbinding dier afdeeling overgeplaatst bij de 5de afdeeling infanterie; den 10 April 1831 ging hij in zijnen rang en anciënniteit over bij de 9de afdeeling infanterie, en den 13 Junij 1833 bij de afdeeling grenadiers. Den 7 Julij 1840 werd hij tot luitenant-kolonel benoemd, en op den 5 Januarij werd hem het bevel toevertrouwd over de 9de afdeeling infanterie; tot in 1843 voerde hij met eere het bevel over die afdeeling, toen Z. M. de Koning hem bij besluit van 24 October 1843 benoemde tot kolonel en kommandant van het 2de regement infanterie; negen jaren voerde hij het bevel over dit in allen opzigte schoone regement; minzaam en beleefd jegens een ieder hield hij tevens eene strenge krijgstucht in acht; hij was daarom bemind en geacht door officieren en soldaten. Eindelijk benoemde hem Z. M. bij besluit van 22 April 1852 tot generaal majoor der infanterie, kommandant der 2de brigade infanterie en waarnemend provinciaal kommandant van Noordbrabant.

Reeds vroeg gaf hij blijken van moed en dapperheid. In 1809 maakte hij den veldtogt in Brabant mede; in 1811, 1812, 1813 en 1814 was hij bij de armee van Arragon in Spanje en nam daar aan de onderscheidene ontmoetingen en veldslagen deel; in 1814 was hij bij de armee van Lyon in Frankrijk; in 1830 in de vesting Doornik, bij gelegenheid van den opstand in Belgie, bewees hij gewigtige diensten; in 1831 was hij gedurenden den tiendaagschen veldtogt en in 1832 bij het leger in Staats Vlaanderen, en in 1833 en 1834 bij het mobiele leger.

In de bataille van Catelle (3 April 1813) bekwam hij eene zware kneuzing aan het linkerbeen en in de affaire van Lyon (1 Februarij 1814) een bajonetsteek in het linker scheenbeen.

De Maarschalk Suchet verloor den dapperen krijger niet uit het oog; zijne verdiensten op prijs stellende, werd hij door hem voor bewezen uitstekende daden in Januarij 1814 begiftigd met het ridderkruis van het Legioen van Eer; door de opgevolgde restauratie ontving hij echter van het Koningschap de confirmatie dier orde niet, voor dat Lodewijk Philips, tot Koning der Franschen verheven, hem die verleende bij besluit van 15 September 1841.

Voor zijn Vaderland was de generaal Booy, wat hij vroeger in Fransche dienst had getoond te zijn, een braaf, dapper en deugdelijk soldaat, zijne verdiensten werden dan ook door zijnen Koning op eene eervolle wijze erkend. Den 2 Nov. 1831, werd hij benoemd tot Ridder der Militaire Willemsorde 4de klasse, den 28 Maart 1832 ontving hij het aandenken aan den tiendaagschen veldtogt, den 6 December 1844 het onderscheidingsteeken voor langdurige Nederlandsche dienst als officier, den 11 November 1846 genoot hij ook voor burgerdeugd de onderscheiding van benoemd te worden tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw en den 10 April 1849 werd hij met eenen nieuwen lauwer bekroond, hij werd door Z. M. benoemd tot Ridder der Orde van de Eikenkroon met de Ster, een jaar geleden voegde Z. M. daarbij eene nieuwe onderscheiding door den verdienstelijken man te benoemen tot Hoogstdeszelfs adjudant in buitengewone dienst.

Bij al dien glans, die hem omgaf, bleef de generaal van Poolsum Booy een nederig burger; vriendelijk en welwillend jegens iedereen, had hij zich de algemeene achting verworven; teregt zeggen wij dus, dat Koning en Vaderland in hem een dapper en verdienstelijk soldaat, het leger een goed en braaf officier en de burgerij een zijner beste burgers hebben verloren.

(De man, die in zijn leven schitterde in rang en aanzien, heeft bij zijne reeds vroeger genomene beschikkingen het verlangen te kennen gegeven, om bij zijnen dood zonder militaire praal ter aarde besteld te worden; zijn lijk werd alzoo den 13 dezer op de burgerlijke wijze grafwaarts gebragt. *(P. N. en 's H. C.)*

Den 13 Dec. is het stoffelijk overschot van den generaal majoor P. van Poolsum Booij, eenvoudig op het Protestantsche kerkhof te 's Bosch ter aarde besteld. Z. Exc. de heer Staatsraad Commissaris des Konings in Noord-Brabant en Z. Exc. de generaal-majoor der artillerie van Coehoorn, hadden zich naar het kerkhof begeven, om er het lijk af te wachten en het op de begraafplaats de laatste eer te bewijzen.

De officieren van het garnizoen enz. waren daarbij tegenwoordig.)

§ **Haarlem**, 15 Dec. Men verneemt, dat in den voor-avond van 15 December jl. van de postkar, staande voor het postkantoor alhier, ontvreemd zijn: 1 graauw linnen zak, inhoudende, behalve de paketten, brieven en couranten, aan geldswaarde het navolgende: 1 ordonnantie van betaling van het 3de regement dragonders, groot f 1619.79½ en aan specie 20½ cent, aan den arrondissements-betaalmeester te Amsterdam geëndosseerd; 1 assignatie, groot f 36 33, op A. Sinkel, te Amsterdam, getrokken door Woutman te Haarlem, aan de order van C. Hoelen, en door dezen in blanco geteekend; 1 bankbiljet, groot f 300, no. 364, dd. 15 Oct. 1849; 1 dito, groot f 300, no. 927, dd. 14 Maart 1850; 1 dito, groot f 100, no. 137, dd. 9 April 1854; 1 dito, groot f 100, no. 975, dd. 18 April 1855; 1 dito, groot f 100, no. 21, dd. 13 Sept. 1853; 1 dito, groot f 100, no. 876, dd. 10 Jan. 1854; 1 dito, groot f 100, no. 206, dd. 19 April 1851; 1 dito, groot f 60, no. 921, dd. 7 Nov. 1850; 1 dito, groot f 60, no. 135, dd. 21 Aug. 1852; 1 dito, groot f 40, no. 859, dd. 24 April 1846; 1 muntbiljet, groot f 10, no. 965, S. K. 15 Sept. 1853; 1 bankbiljet, groot f 300, en 1 dito, groot f 200; op beide laatste staat in dorso geschreven Reerink. Een derzelve is in dorso zwart gestempeld met: Wolff, Zwolle.

Eerste Huwelijks-afkondiging.

Zondag, 16 December 1855.

Casper van der Horst, 60 j., wedr. van Cornelia Nies, met Johanna Fransina van den Broek, 54 j., wed. van Dirk Smit. — Philippus Gerhardus Wenting, 32 j., met Gerarda van Niekerk, 27 j. — Antonius Klokgieters, 26 j., met Johanna Elisabeth Kilmer, 28 j.

Publieke Vermakelijkheden.

Kon. Fr. Schouwb., Donderdag, 17 December 6¾ ure.
LA PROMISE, opéra comique en 3 actes; LE COUCHER D'UNE ETOILE, comédie en un acte.

Kon. Holl. Schouwb., Dingsdag, 18 Dec. 7 ure.
DE GEVANGENIS, blijspel in 4 bedrijven; HET FEEST DER AMBACHTSLIEDEN, Blijspel in 1 bedrijf.

228ste Nederlandsche Staats-Loterij.

Uitgekomen Hooge Prijzen.

4e lijst 2e klasse.

No. 13876 f 1250; — 4231 en 4279 ieder f 1000.

Prijs-Courant der Effecten.

PER TELEGRAAF.
AMSTERDAM, 17 December 1855.

	pCt.			
NEDERL. W. Sch.	2 1/2	62 3/8	1/2	7/16
Dito dito 1844.	3	74	1/8	74
Dito dito 1844.	4	92 15/16	93 1/8	93
O. I. L. 1844 . . .	4	92 5/8	7/8	—
Amort. Synd.	3 1/2	89 1/8	—	—
Hand.-maats.	4 1/2	—	—	—
BELGIE. certific. bij *Rotschild*. . .	2 1/2	50	1/16	—
RUSL. Bij *Hope* 1798 en 1816 . .	5	100 1/2	3/4	3/4
Dito 1828—1829 . .	5	99 3/8	1/2	—
Insch. in Assign. . .	6	54	—	—
Cert. van dito. . . .	6	55 3/4	—	—
Neg. 1831—1833. .	5	—	—	—
Hope en C°. 1840.	4	74	—	—
Stieglitz.	4	73 1/4	—	—
dito 1854.	5	78 1/2	5/8	1/2
Nieuwe Engels.	4 1/2	86 1/4	—	—
POLEN. Certific. . .	4	67 1/4	—	—
Aand. Lot. fl. 500.		—	—	—
SPANJE. Nieuwe . .	1 1/4	20 1/4	5/16	—
Buitenl.	3	38 3/4	7/16	—
Binnenl. 6/m.	3	33 5/16	3/8	—
Cert. Coup.		—	—	—
Amortisable		7 3/16	—	—
PORTUG. Lond. . . .	3	40 5/8	41 7/8	—
OOSTENR. Metal. . . 1816—1852. . . .	5	64	3/16	—
Dito 1849—1854. .	5	73 7/8	74	—
Dito Zilv. Nation. .	5	67 3/8	1/2	7/16
Dito 1847—1852. .	2 1/2	32 7/8	33 1/8	—
PRUISS. Lot. 1854. .	3 1/2	194 3/4	—	—
BRAZ. Lond. 1824. .	5	—	—	—
PERU 〃	4 1/2	—	—	—
MEXICO 〃	3	18 1/16	3/16	—
GREN. 〃	2 3/4	19 3/16	1/4	—
Uitgestelde.		6 3/4	—	—
ECUAD. Lond. . . .		3 9/16	—	—
VENEZ. 〃	4	—	—	—
Uitgestelde.	1 1/2	—	—	—

Zeer willige beurs, veel affaire; Portugesche 1 1/2 pCt. hooger.

LONDEN, heden.

Eng. geconsolid.	3	pCt.	89 à	—
Spanje.	1 1/4	〃	20 5/8 à	—
Mexico	3	〃	19 1/2 à	—

PARIJS, heden.

Fransche certific.	4 1/2	pCt. fr.	—
〃 〃	3	〃	—
Spanje	3	〃	—
〃	1 1/4	〃	—

WEENEN, 14 Dec.

Metalliek	5	pCt.	—
Nationaal	5	〃	—
Wissel London		〃	—
Zilver		〃	—

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.